

ÇEVİRİMİÇİ ULUSAL KONGRE
**AFGANİSTAN'DA TALİBAN
YÖNETİMİNİN KÜRESEL VE
BÖLGESEL ETKİLERİ**

ÖZET BİLDİRİ KİTAPÇIĞI

**ULUSAL KONGRE
AFGANİSTAN'DA TALİBAN YÖNETİMİNİN KÜRESEL VE
BÖLGESEL ETKİLERİ**

ÖZET BİLDİRİ KİTAPÇIĞI

Ocak 2022

ISBN: 978-605-89016-5-0

41 Sayfa, 21x29,7 cm

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Selma Şekercioğlu Bozacıoğlu

Yayın Yönetmeni: Doç. Dr. Oktay Bingöl

Grafik Tasarım: Eren Öz, Şura Öztürk

İÇİNDEKİLER:

AFGANİSTAN'DA TALİBAN YÖNETİMİNİN KÜRESEL VE BÖLGESEL ETKİLERİ

Kongre Düzenleme Kurulu.....	v
Kongre Bilim ve Danışma Kurulu.....	vi

1. Gün 1. Oturum (22 Ocak 2022 11:00-12:45)

Afganistan'ın 19 ve 20. Yüzyıl Tarihi: Büyük Oyun – Sovyet İşgali ve İç Savaş Hüseyin Fazla.....	2
---	---

Katı Olan Her şeyin “Hegemonya Mücadelesi”nde Erimesi: Afganistan ve Jeopolitik İkilemi Gökhan Ak.....	3
--	---

Afganistan'ın Uluslaşma Sürecindeki Başarısızlığının Analizi Ali Bilgin Varlık.....	4
--	---

2011'den Günümüze Afganistan'dan Çekilme Süreci Levent Demirci.....	5
--	---

Afganistan'da Sisteme Reset Atılma İhtimali Üzerine Erdal Bayar.....	6
---	---

Başarısız Devlet Sorunsalı Perspektifinden Taliban'ın Yeniden Yönetime Gelişi Kubilay Yılmaz.....	7
--	---

1. Gün 2. Oturum (22 Ocak 2022 14:00-16:00)

Afganistan'da Taliban'ın Yeniden Dirilişi: Gelecekte Barış, İstikrar veya Karmaşa, Şiddet Beklentisi Kazim Murat Özkan.....	9
---	---

2021'de Taliban: “Eski” ve “Yeni” Taliban (Taliban 2.0) Tartışmaları Mehmet Seyfettin Erol ve Doğan Başaran.....	10
---	----

Taliban'ın Tarihsel Değişimi Furkan Karen.....	11
---	----

Afganistan'da Taliban Dışı Gruplar Lal Mohammad Lame.....	12
--	----

Taliban Yönetiminde Eğitim	
Erdoğan Mert.....	13
Taliban Yönetimindeki Afgan Medyası	
Hatice Ertürk.....	14
2.Gün 3.Oturum (23 Ocak 2022 10:30-12:15)	
Kara Hâkimiyet Teorisi Çerçevesinde ABD ve Rusya'nın Afganistan'a Müdahaleleri	
Nezir Oğuş.....	16
Afganistan'da İkinci Taliban Dönemi: Bölgedeki Riskler ve Fırsatlar	
Hande Orhon Özdağ.....	17
Orta Asya'da Terör ve Göç İlişkisi: Afganistan Örneği	
Muhammed Ali Yetgin ve Berna Uğur Türksöy.....	18
Taliban Yönetimi ve İran'ın Yaklaşımı: Bir Çıkmaza Sarılma	
Fatemeh Dehghan Khangahi.....	19
İran'ın Yeni Afganistan Politikası	
Zabihullah Dashti.....	20
Barış Koruma Operasyonlarında Kolluğun Rolü: Afganistan Örneği	
Cengiz Özel.....	21
2. Gün 4. Oturum (23 Ocak 2022 12:30-14:45)	
Küresel Mücadelenin Taliban Yönetimindeki Afganistan'a Yansımaları	
İdris Bal.....	23
Çok Kutuplu Uluslararası Sistemde Büyük Güç Rekabeti ve Afganistan	
Emre Ozan.....	24
ABD Afganistan'dan Neden Geç Çekildi? Başarısızlık mı yoksa Çevrelemenin Gerekliliği mi?	
Baybars Öğün.....	25
Rusya'nın Küresel Güç Olma Mücadelesinde Taliban Yönetimindeki Yeni Afganistan'ın Önemi ve Yeni Konjunktürde Rus-Afgan İlişkilerinin Değerlendirilmesi	
Rabia Üzümcü ve Yasin Yıldırım.....	26

Şangay İşbirliği Örgütü'nün Terörizmle Mücadelesinde Afganistan Aybike Yalçın İspir.....	27
Josep Borrell'in Açıklamaları Bağlamında AB'nin Düzensiz Afgan Göçmenlere Yönelik Yaklaşımlarının Analizi Barış Özdal ve Aslıhan Yalaz.....	28
Afganistan'da Düzensiz Göçü Önleme Çabaları: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Yardımlı Gönüllü Geri Dönüş Programı Batuhan Erdi Şahin.....	29
2.Gün 5.Oturum (23 Ocak 2022 15:00-16:45)	
Türkiye'nin Afganistan Siyasetinin Güvenliğine Etkisi ve Taliban Yönetimi Dönemine İlişkin Öngörüler Cengiz Özel.....	31
Taliban Yönetimi ve Türkiye'nin Yaklaşımı Zabihullah Dashti.....	32
Afganistan'ın İhyası İçin Mevlana Paktı Ve Türkiye Hüseyin Şeyhanlıoğlu.....	33
Afganistan'da 2001 Yılı Sonrası Taliban İle Yürütülen Barış Sürecinin Başarısız Olmasının Nedenlerinin İncelenmesi Zabihullah Kokcha.....	34
Katar'ın Aracılık Diplomasininin Taliban Rejiminin Dünyaya Açılmasındaki Rolü İbrahim Karataş.....	35
Afgan Mülteciler Sorunu: Afganistan'daki İktidar Değişiminin Avrupa Birliği'ndeki Göçmen Tartışmalarına Yansımaları Seven Erdoğan.....	36

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Kongre Eş Başkanları:

Prof. Dr. Yelda Ogun (Başkent SAM Müdürü)

Doç. Dr. Oktay Bingöl (Arel USAM Müdürü)

Organizasyon Komitesi:

Dr. Öğr. Üyesi Cihan Dizdaroğlu (Başkent Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Selma Şekercioğlu Bozacıoğlu (İstanbul Arel Üniversitesi)

Arş. Gör. Cansel Sarıcan (İstanbul Arel Üniversitesi)

Arş. Gör. Doğuş Sönmez (İstanbul Arel Üniversitesi)

Mete Han Kutlusan (Başkent Üniversitesi)

KONGRE BİLİM VE DANIŞMA KURULU

- Prof. Dr. Ali Sait Sevgener** (İstanbul Arel Üniversitesi)
Prof. Dr. Barış Özdal (Bursa Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Burak Gülboy (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. C. Uğur Özgöker (İstanbul Arel Üniversitesi)
Prof. Dr. Cem Karadeli (Ufuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Cüneyt Akalın (İstanbul Arel Üniversitesi)
Prof. Dr. Çınar Özen (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Emre Erşen (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Haldun Yalçınkaya (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan Ünal (Maltepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Kutay Karaca (İstanbul Aydın Üniversitesi)
Prof. Dr. Levent Ürer (İstinye Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Sait Yılmaz (İstanbul Esenyurt Üniversitesi)
Prof. Dr. Toğrul İsmayıl (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi)
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur Güngör (Başkent Üniversitesi)
Prof. Dr. Yonca Anzerlioğlu (Hacettepe Üniversitesi)
Doç. Dr. Ali Bilgin Varlık (İstanbul Arel Üniversitesi)
Doç. Dr. Aslı Kelkitli (İstanbul Arel Üniversitesi)
Doç. Dr. Aşkın İnci Sökmen Alaca (İstanbul Arel Üniversitesi)
Doç. Dr. Dikran M. Zenginkuzucu (İstanbul Esenyurt Üniversitesi)
Doç. Dr. Ece Baban (Fenerbahçe Üniversitesi)
Doç. Dr. Ekrem Yaşar Akçay (Hakkâri Üniversitesi)
Doç. Dr. Fahri Erenel (İstinye Üniversitesi)
Doç. Dr. Pınar Gedikkaya Bal (Beykent Üniversitesi)
Doç. Dr. Öner Akgül (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi)
Doç. Dr. Seven Erdoğan (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Emre Ozan (Kırklareli Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Erhan Canikoğlu (İstanbul Esenyurt Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Zeynep Özkurt Dördüncü (Nişantaşı Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Fatemeh Dehghan Khangahi (İstinye Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Ak (İstanbul Ayvansaray Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Görkem Tanrıverdi Şeyşane (Doğuş Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Saffet Akkaya (Çağ Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Selim Sezer (İstanbul Gedik Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Volkan Şeyşane (Anadolu Üniversitesi)

1. GÜN

1. OTURUM

22 Ocak 2022
Saat: 10:00-10:45

Oturum Başkanı
Prof. Dr. Cüneyt Akalın
İstanbul Arel Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü

Afganistan'ın 19 ve 20. Yüzyıl Tarihi: Büyük Oyun – Sovyet İşgali ve İç Savaş

Hüseyin Fazla*

ÖZET

Şah Ahmed Durani önderliğinde 1747'de kurulan Afganistan'ın kontrolü, Hindistan'a hâkim olan İngilizler açısından önemli görülmüştür. Bu nedenle 1838-1842 yılları arasındaki Afgan-İngiliz savaşının bir sonucu olarak, bu ülke, İngiliz nüfuz bölgesi yapılmıştır.

Aynı dönemlerde, Ruslar da, Sincan hariç, tüm Türkistan'ı ele geçirmiştir. İngiliz Hükümeti, kendi çıkarlarını korumak amacıyla, “büyük oyun” kapsamında Rusların güneye inmesini engellemek istemiştir. Böylece İngilizler; 1887 Petersbourg Mutabakatı, 1893 Durand Hattı ve 1895 Pamir Düzenlemeleri ile Afganistan'ın bugünkü sınırlarının İngiliz-Rus ortak çıkarları doğrultusunda çizilmesini sağlamışlardır.

1919'da İngilizlere karşı bağımsızlığını kazanan Afganistan'da Emanullah Han ile başlayan modernleşme hareketi, kendisinin 1929'da iktidardan uzaklaştırılmasıyla kesintiye uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı'nda tarafsız kalan Afganistan, 1955 yılından itibaren zamanla Sovyet nüfuz bölgesi haline gelmiştir. 1973'te Sovyet destekli Cumhuriyet rejimine geçiş yapan Afganistan'ı Ruslar, 1979'da işgal etmişlerdir. ABD ve Pakistan istihbarat örgütlerinin desteklediği İslam ve etnik tabanlı mücahit gruplar; Rusların Afganistan'da kırsal kesime hâkim olmasına izin vermemişlerdir. Doğu Blokunun dağılma sürecine paralel olarak, Ruslar 1989'da Afganistan'dan çekilmiştir. Sonrasında, ülkede iktidarı ele geçirmek için kendi aralarında bir iç savaş başlatan mücahitler, iktidarı 1994'te kurulan Taliban'a kaptırmışlardır. Bu nedenle Afganistan'ın geleceğinde söz sahibi olamamışlar, marjinal hale gelmişlerdir.

Taliban, 1996 yılından itibaren radikal İslam yorumuyla Afganistan'ı çağ dışı bir anlayışla yönetmiştir.

Bu bildiriye, kuruluşundan 2001 yılına kadar geçen süre zarfındaki Afganistan siyasi ve askeri tarihi, büyük güçlerle ilişkileri, bağımsızlık mücadelesi, modernleşme çabaları ile İslam'la iç içe geçen etnik grup aidiyetlerinin Afgan ulus kimliğine olumlu-olumsuz etkileri değerlendirilecektir.

Afganistan'ı ortaya çıkaran geçmişini bilmek, günümüzde ortaya çıkan Afganistan resmini daha iyi anlamak ve değerlendirmek açısından fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Peştun, Kabil, büyük oyun, Sovyet işgali, Taliban

* Dr., Stratejik Araştırmalar ve Analiz Merkezi (STRASAM) Direktörü, huseyinfazla@strasam.org

Katı Olan Her şeyin “Hegemonya Mücadelesi”nde Erimesi: Afganistan ve Jeopolitik İkilemi

Gökhan Ak*

ÖZET

Eski dünyanın en önemli coğrafyalarından Türkistan, Çin, Hindistan ve İran'ı birbirine bağlayan yolların düğüm noktasını teşkil eden Afganistan, jeopolitik açıdan “dünyanın damı ve kalpgâhı”dır. Eski dünyanın merkezinde yer alması ve jeopolitik önemi sebebiyle ilk çağlardan itibaren pek çok siyasi gücün hâkimiyetine girmiş olan Afganistan, 19. ve 20. yüzyılı emperyalizmin pençesinde, dış dünyadan tamamen izole edilmiş şekilde geçirmiştir. Yapılan dış müdahaleler, bu ülkede merkezî otoritenin bir türlü kurulamamasına ve ülke bütünlüğünün sağlanamamasına sebep olmuştur. Ayrıca, Afganistan'ın sürekli işgaller ve darbeler içerisinde geçirdiği bu süreç, kendi iç güvenlik meselelerinde olduğu gibi komşu ülkelerin güvenliği üzerinde de tehdit oluşturmaktadır. Kapsamı Afganistan, Güney Asya, süper güçler ve küresel güç mücadeleleri olan bu çalışmanın amacı, Güney Asya'da jeostratejik bir mevkide bulunan Afganistan'ın öncelikle jeopolitik önemini ortaya koyarak, bu coğrafyanın neden bölgesel ve küresel hegemonya mücadelelerinde kritik bir yeri olduğunu irdelemektir. Bu çalışmanın önemi, Güney Asya'da jeopolitik konumu sebebiyle sık sık güç ve hegemonya mücadelelerine süje olarak, günümüzde büyük bir buhran içerisinde itilmiş olan Afganistan'ın bu açmazdan kurtulması ve bölge güvenliğini tehdit eder konumdan çıkmasının, aslında bu ülkenin tek başına üstesinden gelebileceği bir durum olmadığını da göstermesidir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, jeopolitik, hegemonya, mücadele

* Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul Ayvansaray Üniversitesi, İİSBF, Siy.Bil. ve U/A İlişkiler Bölümü (İng.), gokhanak@ayvansaray.edu.tr

Afganistan'ın Uluslaşma Sürecindeki Başarısızlığının Analizi

Ali Bilgin Varlık*

ÖZET

Bu bildiri, teorik bir çerçevede ve jeopolitik değerlendirmeler ışığında, Afganistan'ın uluslaşma sürecindeki başarısızlığının nedenleri tarihsel kırılma noktaları ile örneklendirilerek analiz edilecektir.

Nitel analiz yönteminin esas alındığı incelemede, Charles Tilly'nin "Ulusal Devletlerin Oluşumu", Stein Rokkan'ın, "Modern Devletlerin Oluşum Aşamaları", Kenneth Newton ve Jan W. Van Deth'in "Devlet Kurma ve Ulus İnşasında Kapitalizm ve Savaşların Etkileri" ana başlıkları altında tanımlanan kuramları analizin kuramsal çerçevesini oluşturacaktır.

Jeopolitik değerlendirmede, ülkenin stratejik konumunun, halkları bölen yapay sınırlarının, merkezi otoritenin tesisini güçleştiren coğrafi yapısının ulus inşası üzerine olan olumsuz etkilerine özetle değinilecektir.

İncelemenin ana konseptini, Afganistan'da siyasal alana egemen olan tutum ve davranışların bileşenleri oluşturacaktır. Bu kapsamda öncelikle ekonomik altyapının uluslaşmaya olan etkisi diyalektik bir bakış açısıyla tahlil edilecektir. Müteakiben, Afganistan'daki siyasal İslam olgusu; dini öğretiler ve mezhepsel ayrılıklar alt başlıkları altında incelenecektir. Analiz, ülkedeki mikro milliyetçi akımların ulus inşasını ne şekilde engellediğine dair değerlendirme ile sonlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, ulus inşası, Taliban, siyasal İslam, mikro milliyetçilik

* Doç. Dr., İstanbul Arel Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, bilginvarlik@gmail.com

2011'den Günümüze Afganistan'dan Çekilme Süreci

Levent Demirci*

ÖZET

11 Eylül 2001'de gerçekleşen terör saldırısı sonrası, Amerika Birleşik Devletleri liderliğindeki koalisyon, Birleşmiş Milletlerin 1368 sayılı kararı uyarınca, 07 Ekim 2001'de El-Kaide'ye verdiği destek nedeniyle Taliban'ı görevden uzaklaştırmak amacıyla "Kalıcı Özgürlük Operasyonu" (Operation Enduring Freedom)nu başlatmıştır. Ayrıca Uluslararası Destek Gücü (ISAF) oluşturularak, Afganistan'da güvenliğin ve istikrarın sağlanması amaçlanmıştır.

Ancak istenen sonuçlara ulaşılamaması üzerine ABD Başkanı Barack Obama 01 Aralık 2009'da West Point'de yaptığı konuşmada, 2011 itibariyle asker çekilmesinin planlandığını açıklamıştır: "Afganistan'da durum kötüleşti... Afgan halkı tarafından seçilen meşru Hükümet, yolsuzluk, uyuşturucu ticareti, gelişmemiş ekonomi ve yetersiz güvenlik güçlerinden dolayı aciz kalmıştır... Başkomutan olarak Afganistan'a 30.000 Amerikan askeri daha göndermenin hayati ulusal çıkarımıza olduğunu belirledim. 18 ay sonra askerlerimiz evlerine dönmeye başlayacak."

Obama West Point'de yaptığı konuşmada, neden Afganistan'dan asker çekilmesi gerektiğini ise şu şekilde açıklamaktadır: 2001 Afganistan ve 2003 Irak operasyonlarından dolayı yaşanan tartışmalar milli güvenlik konusundaki ülke birliğini bozdu. Ayrıca 1929 Ekonomik Krizinden beri en büyük bunalım olan 2008 Mortgage krizi sonrasında ülke ekonomisine odaklanmak gerekiyor. Zira, 2001'den beri devam eden operasyonlar nedeniyle, milli güvenlik ile ekonomi arasında gözetilmesi gereken denge kaybolmuştur.

Bu kapsamda Afganistan'da barış ve istikrarın sağlanması amacıyla Taliban ile ilk görüşmeler 2011 yılında Başkan Obama döneminde başlatılmıştır.

Ve 2021 itibarıyla Afganistan'da yeni bir sürecin kapısı açılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, ABD, Taliban, Orta Asya, güvenlik

* Dr., KHO Misafir Öğretim Üyesi, Uluslararası İlişkiler, dmrcivnt@gmail.com

Afganistan'da Sisteme Reset Atılma İhtimali Üzerine

Erdal Bayar*

ÖZET

1919 yılında bağımsızlığını kazanan Afganistan'da Emanullah Han döneminde hız kazanan reform süreci 1929 yılında Habibullah Kalakani tarafından yönetimin ele geçirilmesi üzerine kesintiye uğramakla kalmamış, yapılan reformlardan büyük ölçüde geriye dönülmüştür. Benzer bir geri dönüş Taliban'ın Afganistan'ı kontrol altında tuttuğu 1996-2001 yılları arasındaki dönemde de yaşanmış ve önceki hükümetlerin dönüşüm çabalarından geri adım atılmıştır. 2001 yılı sorasında yeniden inşa edilmeye çalışılan Afganistan'da 20 yıllık dönüşüm sürecinin Taliban etkisi ile tekrar geriye sarması ihtimali özellikle Peştun olmayan etnik grupları oldukça tedirgin etmektedir. İktidarda olduğu ilk döneme nazaran uluslararası toplum tarafından kabul görmeyi daha çok önemseyen Taliban'ın dönüşebilme ihtimali ve kapasitesi oldukça şüphelidir. Aradan geçen 20 yıllık sürede Afgan toplumunun sosyo-ekonomik yapısında hedeflenen değişiklik gerçekleştirilememiş olsa da, Afgan toplumunun 2001 yılındaki toplum ile aynı olmadığını ifade etmek mümkündür. Barış Sürecinde fazla taviz vermeden masadan kalkabilen Taliban'ın 1996 yılındaki tavrını tekrar sergilemesi halinde iç savaş çıkma ihtimali yüksektir. Barış müzakereleri sırasında Afgan halkının kazanımları olarak sunulan “demokrasi, insan hakları, azınlık hakları, kadın hakları, ifade özgürlüğü vb.” gibi değerlerin ne kadar korunabileceğini zaman gösterecektir. Afganistan'da kısmi olarak sağlanan ilerlemeden geriye dönülme ihtimali vardır, ancak Taliban'ın bu yönde atmak isteyeceği adımların faturası ağır olacaktır. Hele ki Taliban'ın rövanşist bir duyguyla hareket etmesi halinde iç savaş kaçınılmaz olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Taliban, yeniden inşa, reform, kimlik

* Arş. Gör., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Erciş İşletme Fakültesi, erdalbayar@gmail.com

Başarısız Devlet Sorunsalı Perspektifinden Taliban'ın Yeniden Yönetime Gelişi

Kubilay Yılmaz*

ÖZET

Bu çalışma, uluslararası ilişkiler disiplinde başarısız devletler sorunsalının Afganistan'daki etkisine odaklanmaktadır. Bu yönde bir çalışma yapılmasının amacı; günümüzün başarısız devlet örneklerinden birisi olan Afganistan üzerinden ülkede yaşanan siyasi krizi analiz etmektedir. Bu bağlamda, Afganistan üzerinden, Taliban'ın yeniden yönetime geliş sürecinde, devlet inşa sürecinin başarısızlıkla sonuçlanmasının ne derece katkı sunduğunu ortaya koymak önceliklidir. Buna göre, bu çalışma Taliban'ın yeniden yönetime gelişinde etkili olan motivasyon unsurları ile başarısız devlet sorunsalının etkileşimini açıklamaya çalışmaktadır. Bu anlamda mevcut çalışma, alternatif bir bakış açısı sağlaması noktasından literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, çalışmada, Taliban'ın yeniden yönetime geliş sürecinde ulusal etkenlerin bulunduğu varsayılmaktadır. Mevcut çalışmanın sonucuna göre; Taliban'ın Afganistan'da yönetimi yeniden ele geçirmesinde işgal sonrası oluşturmak istenen devlet inşa sürecinin başarısızla sonuçlanmasının etkisi olduğu görülmüştür. Bu çerçeveden hareketle, Taliban'ın süreç içinde iktidarı ele geçirecek kadar güçlenmesinde, 2001 işgali sonrası Afganistan'da oluşturulan suni devlet yapılanmasının ülkedeki ekonomik, siyasi ve kimliksel sorunlar karşısında yetersiz kalmasından kaynaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, başarısız devlet, Afganistan, Taliban

* Merkez Başkanı, Uluslararası İlişkiler Uzmanı, Ulusal Strateji Araştırmaları Merkezi (ULUSAM),
kubilayyilmaz@ulusam.org.tr

1. GÜN

2. OTURUM

22 Ocak 2022
Saat: 14:00-16:00

Oturum Başkanı
Doç. Dr. Aşkın İnci Sökmen Alaca
İstanbul Arel Üniversitesi Uluslararası İlişkiler
Bölümü

Afganistan'da Taliban'ın Yeniden Dirilişi: Gelecekte Barış, İstikrar veya Karmaşa, Şiddet Beklentisi

Kazim Murat Özkan*

ÖZET

Afganistan'da çok kısa bir süre içinde Taliban'ın Afgan güvenlik güçlerini yenerek yeniden yönetime gelmesi, ülke tarihinde yeni bir dönüm noktasıdır. Taliban'ın zaferi sadece Afgan güvenlik gücünün yenilgisi değil, aynı zamanda son yirmi yıldır Afganistan'da bulunan ABD ve müttefiklerinin de yenilgisidir. Çalışmanın amacı, Taliban'ın yeniden yönetime gelişiyle Afganistan İslam Emirliği olarak ülkenin şekillenmesini ve gelecekteki politikalarını analiz etmektir.

Afganistan kuruluşundan bu yana işgal, şiddet ve iç karışıklıklarla yaşamakta, hiçbir zaman etnik ulus olmayı başaramamış, bunun yerine etnik, dilsel olarak bölünmüş, farklı gruplardan oluşan bir topluluk olarak var olmuştur. Dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olan Afganistan; %2,34 gibi yüksek bir nüfus artış hızına, nüfusunun %61,88 oranında genç nüfusa, ayrıca 1000 canlı doğumda 106,75 ölümlü bebek ölüm oranında dünyada ilk sıraya sahip ve 2021'de Küresel Barış Endeksi'nde son sırada yer almaktadır. ABD ve Müttefiklerinin geri çekilmesi, Taliban'ın geri dönüşü ve uluslararası yardımdaki düşüş, durumu daha da kötüleştirmektedir. Siyasi, ekonomik, sosyal, güvenlik ve çevresel etkenler, yurt içi ve yurt dışı göçü hızlandırmaktadır. Bu süreçte barışın gerçekleşebilmesi; Taliban'ın idaresi altında yönetişimin meşruiyeti, etnik ve dil farklılıkları, sosyal yapı, insan sermayesinin kıtlığı; yolsuzluk, güvensizlik, sermaye azlığı ve ekonomik eşitsizlikler, gıda ihtiyacı, göç ve mülteci sorunu ve uluslararası ilginin devamlılığı gibi birçok etkene bağlıdır. Bu etkenlerden biri de komşu devletlerin bu süreçte yapıcı bir rol oynayıp oynayamayacaklarıdır.

Bu kapsamda çalışmada; Taliban'ın yönetime gelişi ile Afganistan'daki ekonomik, siyasi, toplumsal, güvenlik alanındaki gelişmelerin Afganlılar üzerindeki etkisi dikkate alınarak, Afganistan ile en uzun sınırı bulunan ve Afganistan'ın içişlerine müdahale ettiğine dair sicile sahip olan Pakistan'ın; Taliban yönetimine karşısındaki duruşu, Taliban'ın Pakistan'ın güvenlik paradigması üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Çalışma, doküman analizi için ikincil veri kaynaklarını kullanan nitel bir yaklaşıma dayanmaktadır. Çalışma, günümüzde tüm dünyanın dikkatini çeken önemli bir konuya odaklanması açısından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Taliban, istikrar, güvenlik

* Doktor (Ph.D.), Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, kazim.murat.ozkan@gmail.com

2021’de Taliban: “Eski” ve “Yeni” Taliban (Taliban 2.0) Tartışmaları

Mehmet Seyfettin Erol*
Doğacan Başaran**

ÖZET

Bu çalışmada da ikinci Taliban dönemine ilişkin tartışmalar ele alınmakta ve buradan hareketle, Afganistan’ın geleceğine dair öngörülerde bulunmaktadır. Dolayısıyla çalışmada tartışmaya açılan soru, “Taliban değişti mi?” sorusudur. Buradan hareketle makalenin hipotezi, Taliban’ın ideolojik zemininde bir farklılaşma olmadığı; lakin işbirliği ve radikalleşme yönündeki adımlarını iç ve dış konjonktürün belirlediğidir.

Anahtar Kelimeler: Taliban, Afganistan, yeni büyük oyun

* Prof. Dr., ANKASAM Başkanı, mserol@gmail.com

** Dr., ANKASAM Uzmanı , basarandogacan@gmail.com

Taliban'ın Tarihsel Değişimi

Furkan Karen*

ÖZET

Taliban 1994 yılında kurulmuş, kısa zamanda Afganistan topraklarında hakimiyet kurmuştur. 1996-2001 yılları arasında Afganistan İslam Emirliği adı altında ülkeyi yöneten Taliban, ABD'nin bölgeye müdahalesi ile iktidardan düşürülmüştür. Daha sonra tekrar güç kazanan Taliban, Afganistan'daki ABD varlığına ve hükümet güçlerine karşı mücadele yürütmüştür. 2021 yılının yaz aylarında Taliban ve ABD arasındaki görüşmeler sonucunda ABD, askerlerini çekmiş, Taliban da hızlıca ülkeye egemen olmuştur. Taliban'ın ilk dönem iktidarının üstünden yirmi sene geçmiş olması, Taliban değişti mi sorusunu beraberinde getirmiş ve örgüt, uluslararası kamuoyunda kurumsal kimliğini daha detaylı açıklama çabasına girmiştir. Özellikle köktenci grupların, belirli "değişmemiş" ve/veya "asla değişmeyecek" bir din anlayışına sahip oldukları iddiası, köktenci ideolojiye sahip Taliban'a daha çok imtina ile yaklaşılmasına yol açmıştır. Bu çalışmada, geçen yirmi senede birçok tecrübe edinmiş ve kendini birçok alanda yenilemiş olan Taliban'ın kuruluşundan bugüne yaşadığı değişim açıklanacaktır. Taliban'ın bugünkü (ikinci) iktidar döneminin ilk aylarında bu değişime dair pek çok işaret görülmektedir. Bu bildiride Taliban'ın tarihsel değişiminin başlıca unsurları Örgütlenme, Sivilleşme, Eğitim, Medya ve Kadınlar olmak üzere 5 başlıkta tartışılacaktır. Sonuç olarak Taliban'ın kuruluşundan bugüne birçok konuda bir anlayış ve yaklaşım farklılığı olduğu iddia edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Taliban, değişim, Afganistan

* Araştırma Görevlisi, Amasya Üniversitesi, Merzifon İİBF/Hayvancılık Yönetimi, furkankaren@gmail.com

Afganistan'da Taliban Dışı Gruplar

Lal Mohammad Lame*

ÖZET

Afganistan'da yaklaşık yarım asırdır savaş ve çatışma devam etmektedir. Çatışmalarda farklı gruplar ve devlet dışı aktörler rol oynamamıştır. Çatışma tarafları birden fazla olup iç ve dış faktörler bunları tetiklemiştir. Ülkedeki etnik gruplar ve siyasi gruplar dönem dönem aralarında çatışmaya girmiştir. Afganistan'daki çatışmaların niteliği analiz edildiğinde güç mücadelesi, kimlik ve etnik çatışması ve mezhep çatışması öne çıkmaktadır. Taliban 1994 yılında kurulmasına rağmen, daha önceki dönemi incelediğimizde bu örgütün üyeleri Sovyetlere karşı savaşmıştır. 1996 yılında hâkimiyeti ele geçirmiş ve 2001 yılında kadar devam etmiştir. 11 Eylül 2001 olaylarının ardından gelişmeler bu örgütün zayıflamasına sebep olmuştur.

Afganistan'da Taliban dışı farklı gruplar ve silahlı örgütler bulunmaktadır. Bu grupların her ne kadar siyasi ve etnik kimliği olsa da silahlı bir grup olarak rol oynamıştır. Afganistan'daki bu gruplar dışında ayrıca El-Kaide, Özbekistan İslami hareketi, Türkistan İslam hareketi, Pakistanlı Taliban, Fatemiyon ve ISIS-H gibi örgütler günümüzde faaliyet etmektedir. Söz konusu gruplar birbiri ile bağlantı halinde ve ayrı bir şekilde faaliyet etmektedir.

Bu çalışmada Afganistan'daki Taliban dışı grupların sosyal ve toplumsal tabanı incelenecektir. Ayrıca bu grupların siyasi, mali ve askeri destekleyicilerinin kimler ve hangi devletler ve örgütler olması, Afganistan'daki iç savaş ve çatışmalarda oynadığı rol mercek altına alınacaktır. Çalışmada Taliban dışı grupların Taliban yönetimi öncesindeki yönetime karşı tutumu ve Taliban yönetimine karşı tutumları incelenerek şundaki durumları ve pozisyonları açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, çatışma, Taliban, devlet dışı silahlı gruplar

* Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü,
lal.lame2014@gmail.com

Taliban Yönetiminde Eğitim

Erdoğan Mert*

ÖZET

Taliban'ın Afganistan'da yönetimi ele geçirmesinin ardından en çok tartışılan konuların başında şüphesiz eğitim, özellikle de kız çocuklarının/kadınların eğitimi gelmektedir. Kabil'in yeni yöneticileri konuyla ilgili endişeleri ve soru işaretlerini henüz giderememişlerdir. Ancak yeni eğitim öğretim sezonu da bu belirsizlikler içinde açılmıştır. Taliban'ın aldığı karar gereği kız öğrencilerin derslerine sadece kadın öğretmenler girmekte, sınıflar tamamen kız-erkek şeklinde ayrılmaktadır. Taliban yöneticilerinin sıklıkla kız çocuklarının eğitimine karşı olmadıklarına dair yaptıkları açıklamalar, kız öğrencilerin geleceklerine dair umutlarla sınıfları doldurmaları ümit verici görünse de yükseköğretim çağındaki kadınların içinde buldukları belirsizliğin halen çözülememiş olması gibi sorunlar ümitleri önemli ölçüde gölgelemektedir. Taliban Yönetiminin özellikle yükseköğretim okullarını basının gözünden uzak tutma çabaları, zaten personel ve diğer ihtiyaçların karşılanamadığı eğitim faaliyetlerindeki gidişin iyi yönde olabileceğine dair inancı sarsmaktadır.

Eğitimin “yeni kuşakların toplum yaşamında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları edinmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme” faaliyetleri olduğu kabulüyle her toplum gibi Afgan toplumu için de hayati öneme sahip olduğu açıktır. Eğitim sistemiyle ilgili sorunların özgür ve gelişmiş ülkelerde bile tartışılıyor oluşu, ülkelerin geleceklerini inşaları açısından ne derece önemli olduğunu göstermekteyken Taliban Yönetimi gibi çözümden çok yeni sorular üreten bir yapının Afganistan'ın geleceğini inşa etme kapasitesi endişe kaynağıdır. Teknoloji sayesinde, örneğin uzaktan erişim yoluyla kız çocuklarının eğitimine yönelik girişimler yapmak mümkünse de Taliban Yönetiminin interneti de yasaklayacağına dair duyumlar, ortaya sürdükleri “imkânların yetersizliği” gibi argümanların birer bahane olmaktan öteye geçmeyeceğine işaret etmektedir. Ayrıca bu mümkün olsa bile ortaya çıkan etkileşimde “öğretim” denebilecekse de “eğitim” için bir arada, yüz yüze olma gerekliliği, genç bireylerin diğer bireylerle iletişim becerilerini ancak bu iletişim içerisinde elde edebilecekleri göz ardı edilmemelidir. Afganistan'ın bugünü geçmişteki yöneticileri tarafından değil geçmişteki eğitim faaliyetleri nedeniyle şekillenmiştir ve geleceği de bugünkü yöneticileri tarafından değil bugünkü eğitim faaliyetleri nedeniyle belirlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Taliban, eğitim, öğretim, kadın

* Doktora Öğrencisi, Arel Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora Programı, e.mert@outlook.com

Taliban Yönetimindeki Afgan Medyası

Hatice Ertürk*

ÖZET

Bu bildiriye, Taliban yönetimindeki Afgan medyası incelenerek, medyanın demokratik yönetim için önemini vurgulamak ve Taliban yönetiminde Afgan medyasının durumunu tartışmak amaçlanmaktadır.

Bu amaca ulaşabilmek için öncelikle demokrasilerde medya nasıl algılanmaktadır, medyaya nasıl bir rol çizilmektedir bunun altı çizilecektir. Bilindiği üzere, demokrasilerde medya yasa- ma, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak algılanır. Bir ülkede demokrasinin var olabilmesi için düşünce ve ifade özgürlüğü ile özgür medya büyük önem arz etmektedir. Zira, demokrasinin varolabilmesi için şeffaflık, hesap verebilirlik gibi şartlar gerekmektedir. Bu bağ- lamda medyanın önemi ve rolü ortaya çıkmaktadır.

Bu bildiriye, Afgan medyasının şimdiki durumunun tespiti yapılacaktır. Sovyet işgali, Ame- rikan işgali ve iç savaş yaşamış olan Afganistan'da yollar, köprüler, iletişim ve enerji hatları, okullar... tahrip olmuştur. İnsan ömrü bile 40'lı yaşlara kadar düşmüştür. Bu olumsuz durum- lardan diğer kurumlarla beraber Afgan medyası da zarar görmüştür.

Afgan medyasının çerçevesi çizildikten sonra Taliban'ın düşünce ve ifade özgürlüğüne ve medyaya bakışı bildirinin son bölümünde tartışılacaktır.

Eğer Taliban, İslam'ın radikal yorumu yerine makul yorumunu benimser ise Afganistan'da daha işlevsel daha özgür bir medyadan bahsetmek mümkün olacaktır. Aksi takdirde Taliban, Amerikan işgalinden önceki radikal tutumunu ve saldırgan üslubunu tekrar benimser ise böy- le bir durumda özgür bir medyadan bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Aslında Taliban'ın medaya yaklaşımı biraz da diğer küserel ve bölgesel güçlerin Taliban'a yönelik politikaları tarafından da yönlendirilecektir.

Sonuç olarak özgür medya demokrasinin olmazsa olmazlarındandır. Taliban rejiminde de şeffaflık ve adil bir yönetim oluşacaksa, bunun için çoğulcu ve özgür bir Afgan medyası gerek- lidir. Taliba'nın benimseyeceği üslup, takip edeceği politika hem Afgan yönetimini hem Afgan dış siyasetini hem de Afgan medyasını şekillendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Taliban, medya, demokrasi

*Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, AHBV Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Gazetecilik ABD, hatice.erturk@hbv.edu.tr

2. GÜN

3. OTURUM

23 Ocak 2022
Saat: 10:30-12:15

Oturum Başkanı
Prof. Dr. Yelda Ongun
Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası
İlişkiler Bölümü

Kara Hâkimiyet Teorisi Çerçevesinde ABD ve Rusya'nın Afganistan'a Müdahaleleri

Nezir Oğuş*

ÖZET

Coğrafya üzerine geliştirilen siyaset bilimi olarak değerlendirilebilen jeo-politik, tarih boyunca bölgesel-küresel egemenlik için hangi coğrafi bölgelerin kontrol edilmesi gerektiği bu vesileyle devletlerin hegemonya sağlamalarına gerekçe olarak stratejik coğrafik nedenler üzerinde yoğunlaşmıştır. Jeopolitik, küresel çatışmaların ve değişimin bir işareti olarak 20. yüzyıldan bu yana hâkim olan ve güç ile mekân arasındaki ilişkiye dayanan büyük mücadelelere açık bir pencere sunmaktadır.

Mackinder, Kara Hakimiyet teorisinde Avrasya'nın küresel siyasetin ana sahası olarak nitelendirmiştir. Bu teoriye göre, Doğu Avrupadan başlayıp Orta Asya ve Sibiry'a'nın zengin doğal kaynakları nedeniyle Heartland (Kalp yeri) şeklinde adlandırmıştır. Mackinder, Batı Avrupadan başlayarak Akdeniz Havzası, Ortadoğu, Hindistan, Güneydoğu Asya ve Çin'i kapsayan bölgeleri Kenar Kuşak (Hilal) şeklinde nitelendirmiştir. Avrasya ve Afrika'yı kapsayan alanları Dünya Adası şeklinde ve Heartland'a egemenlik kuran devletin kenar kuşağa egemen olacağını, kenar kuşakta egemenlik sağlayan devletin de Dünya adasına egemen olacağını ve bu şekilde neredeyse dünya nüfusunun %90'ına hükmedeceğini savunmuştur.

Devletlerin dış politikalarını ve küresel sistemdeki hâkim güç ideallerini oluşturan başlıca etkenlerden biri sahip oldukları veya sonradan hakimiyet kurdukları coğrafyalardan sağlamaktadır. Kuşkusuz jeopolitik etkenler dış politikada tek belirleyici etken değildir. Afganistan jeopolitik bakımdan oldukça stratejik bir konumda bulunmaktadır. Tarihin belli dönemlerinde olduğu gibi günümüzde uluslararası politikada hâkim konumunu sürdürmek isteyen büyük devletler için Afganistan önemli bir jeo-stratejik, jeo-politik ve jeo-ekonomik çekim merkezi olmaya devam etmektedir.

Çalışma jeo-politik teoriler etrafında özellikle de Halford John Machinder (1861-1947)'in geliştirdiği Kara Hakimiyet Teorisi bağlamında ABD ve Rusya'nın Afganistan'a olan müdahalelerine ve bu bağlamdaki küresel hegemonya stratejilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Jeopolitik Teoriler, Kara Hakimiyet Teorisi, ABD, Rusya, Afganistan

* Doktora Öğrencisi, Kırklareli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ogusnezir@gmail.com

Afganistan'da İkinci Taliban Dönemi: Bölgedeki Riskler ve Fırsatlar

Hande Orhon Özdağ*

ÖZET

Asırlardır küresel ve bölgesel güç mücadelelerine sahne olmuş Afganistan'daki yeni gelişmeler statükonun bozulduğu her uluslararası durumda olduğu gibi bölgedeki aktörler için bazı riskleri ve fırsatları beraberinde getirmiştir. Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan, İran, Pakistan ve Çin gibi komşularına ek olarak Rusya ve Hindistan gibi bölgesel etkisi fazla olan devletler de Afganistan'daki dönüşüm sürecini dikkatle takip etmekte, mevcut durumu çıkarları doğrultusunda yönlendirip dönüşümden yarar sağlamak ya da en azından zarar görmemek için güçleri oranında sürece etki etmeye çabalamaktadır.

Jeostratejik konumu, kaynakları, sosyo-politik yapısı ve tarihsel güç mücadelelerindeki konumu nedeniyle Afganistan'daki mevcut durumun bölgeye getirdiği risk ve fırsatların çözümlenebilmesi, araştırmanın odağının Afganistan'ın ötesine taşınmasıyla mümkün olacaktır. Afganistan'daki değişimle ilişkili olacak şekilde birbirini sürekli etkileyecek olan şu 3 ögenin incelenmesiyle konuya ilişkin kapsamlı bir anlayış geliştirilebilir: i) Mevcut küresel güç mücadelelerinin bölgesel dinamikleri ii) Taliban içi mücadeleler ve Taliban'ın evrilmekte olan yapısı iii) Bölgenin tarihsel kökenleri olan hassasiyetleri ve kırılmalıkları.

Mevcut durumun bölgesel riskler ve fırsatlar açısından iki yeni fenomen ortaya koyduğu görülmektedir: i) ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi, ii) Taliban'ın ikinci kez Afganistan'da yönetimi ele geçirmesi. ABD'nin Afganistan'dan çekilmesinin bölgesel sonuçları, küresel güç mücadelesinin nereye kayacağı ve Çin ile Afganistan'ın bu yeni sahadaki konumunun nasıl olacağıyla ilgilidir. Afganistan'daki Taliban yönetiminin bölgesel sonuçları ise, yönetimi ele geçiren Taliban'ın gerçekten iktidar olup olamayacağı ve istikrar meselesine dayanmaktadır. Dolayısıyla çok katmanlı bir çözümlemede bölgede istikrar talep eden aktörlerin ve istikrarsızlıktan çeşitli şekillerde beslenebilecek olan aktörlerin çıkar ve beklentilerinin önem kazanacağı görülmektedir.

Bölgeyi kapalı bir yapı olarak ele almak yerine içsel ve dışsal etkilerle sürekli dönüşmekte olan dinamik bir sistem olarak ele alacak olan bu çalışmada Afganistan'daki siyasal koşulların, küresel ve bölgesel güç mücadelelerinden etkilenecek olduğuna ek olarak bu mücadeleleri belirli ölçüde şekillendirebilecek potansiyele sahip olduğu, dolayısıyla uluslararası politik gündemi gelecek yıllarda hayli meşgul edeceği görülecektir.

Anahtar Kelimeler: Jeostrateji, Afganistan, Taliban, tarihsellik

* Dr. , Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, handeorhon@hotmail.com

Orta Asya'da Terör ve Göç İlişkisi: Afganistan Örneği

Muhammed Ali Yetgin*
Berna Uğur Türksoy**

ÖZET

Jeostratejik bir öneme sahip olan Orta Asya bölgesi, NATO'nun yayılmacı ve Tek Kuşak Tek Yol projesinin yaygınlaşması ekseninde arasında kalan ve bulunduğu coğrafya nedeniyle her daim karışıklığın önemli merkezi olarak kendini göstermiştir. Özellikle bölge ülkelerinin zengin yeraltı kaynaklarına sahip olması, Orta Asya'da büyük güçlerin sürekli olarak hakimiyet kurmak çabası içerisinde olmalarına neden olmuştur. Diğer yandan, bölge ülkelerinin kendi içindeki etnik sorunları, sınır, su sorunları ile terör unsuru da bölge güvenliğini olumsuz yönde etkileyen başlıca nedenler arasında yerini almaktadır. Terör kavramının bölge ülkeleri için sıkça bir tehdit aracı olarak kullanılması ve halkın bu durumdan rahatsız olarak göç yolunu tercih etmesi, Orta Asya'nın terör ve göç ikileminde sıkışarak, bölgenin önemli bir güvenlik sorunu yaşadığını göstermektedir. Orta Asya'ya köprü konumunda olan Afganistan, terör faaliyetlerinin ortaya çıkması ve yayılmasında önemli bir merkez olarak yer almaktadır. Afganistan'daki İŞİD ve El Kaide terör örgütleri ile yeniden rejimi ele geçiren Taliban Hükümeti bölge halkının düzenini bozarak göç etmelerine neden olmaktadır. Özellikle son dönemde Afganistan'daki Taliban yönetiminin başa geçmesi ile Afgan halkın 1996 senesindeki baskıcı yönetime geri dönmek için göç yolunu yoğun bir şekilde tercih ettiği görülmektedir. Bu çalışmada, Afganistan'daki gelişmelerin bölgesel etkileri, Taliban rejimi ve terör örgütleri bağlamında incelenmiştir. Bölgesel etkiler bağlamında araştırmaya konu olan ülkeler; askeri olarak konuşlanmaya çalışan Amerikan Birleşik Devletleri, ticari olarak yeni yollar açmaya çalışan Çin Halk Cumhuriyeti, Taliban'ın önemli merkezi yerlerinden olan Pakistan, Sınır komşuları İran ve Tacikistan olmuştur. Çalışmada betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; Afganistan'daki terör örgütlerinin varlığının bölgedeki barış ve güvenliğinin tesisi ve ticaretin genişlemesine engel teşkil ettiği, bölge halkının huzurunun bozularak çeşitli bölgelere göç ettiği anlaşılmıştır. Afganistan'daki Taliban rejiminin ABD- Çin kısılacı altındaki siyasi yapısı, bölgenin geleceği adına siyasi, ekonomik ve güvenlik endişelerini de beraberinde taşımakta, muhatap ülkelere göçün güvenlileştirilmesi konusunu ön plana taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya, terör, göç, Afganistan, El-Kaide, İŞİD

* Dr. Öğretim Üyesi, Karabük Üniversitesi, m.ali.yetgin@karabuk.edu.tr

** Lisansüstü Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, turksoyberna26@gmail.com

Taliban Yönetimi ve İran'ın Yaklaşımı: Bir Çıkmaza Sarılma

Fatemeh Dehghan Khangahi*

ÖZET

İran İslam Cumhuriyetiyle Taliban arasındaki temel ve ideolojik farklılıklar, azınlıklar ve Afganistan'da Şii etniği konusu, uyuşturucu transferi, teröristtik eylemler, sınır güvenliği ve su kaynaklarının paylaşımı türünden çeşitli çekişmelerin varlığına rağmen, her iki tarafın birbirine yönelik sistematik ve yakınsayan çabalarına tanıklık etmekteyiz. İran'ın yıllardan beri ev sahipliği yaptığı binlerce Afgan sığınmacıya Afganistan'daki son gelişmeler sonucunda yeni bir göç dalgasının eklenme ihtimali İran'ın endişelerinden birini oluşturmaktadır. Öte yandan, Tahran ile Pekin-Moskova arasında ilişkilerin sürdüğü bu dönemde sınırların güvenliği, bölgenin istikrarı oldukça önem arz etmektedir. Hem ABD'nin Afganistan'dan çekilmesiyle oluşan güç boşluğunda bu topraklarda etkin bir fiziki rol alabileceğini de ayrıca yoklamaktadır. DAEŞ'in kontrolü konusunda İran ile Taliban arasında oluşmuş gizli işbirliğini, diplomatik ilişkiler zemininde genişleterek sınır komşusu olan Afganistan'daki olumsuz değişkenlikleri minimize etmeye, doğu sınırlarının güvenliğini arttırmaya çalışmaktadır. Afganistan'da iç savaş ihtimali gibi kötü senaryolarda, İran'ın sınır güvenliğini doğrudan tehdit edebildiğinden bu ortamda İran karşıtı terör örgütlerinin güçlendirilebileceği başka bir endişe olarak değerlendirilmektedir. Oluşan nihai tabloda İran, Taliban ile işbirliğinin devletler bazında sürdürülmesinin daha gerçekçi bir politika olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla, başta Afganistan'daki Şii azınlığın savunucusu olduğunu iddiası öne sürülse de ikili ilişkilerde daha pragmatik tavır sergileyerek sınır bölgelerindeki güvenlik konuları ve maddi çıkarları daha ağır basmaktadır. İran'ın Afganistan ile paylaştığı sınır, göçmenlerin, uyuşturucunun, silahlı grupların geçebileceği ve İran'ın son zaman huzursuzluklarına kısmı bir çözüm olabilecek suların (Helmand, Harirod nehirleri) bulunduğu bir bölgedir. Bütün bu değişken parametreler ışığında, Taliban'ın değiştiği, yeni oluşumun eski Taliban'dan farklı olduğu savı İranlı yetkilileri tarafından öne sürülmektedir. Taliban yönetimi ile oluşan diplomatik ilişkilerde siyasi ve ekonomik çıkarların hayata geçirilmesi olarak okunması, bu yoldaysa önemli iki siyasi ortağını izlemeye başladığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Taliban, İran, göç, enerji, su

*Dr. Öğr. Üyesi, İstinye Üniversitesi, İİBF/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, fatemeh.dehghan@istinye.edu.tr

İran'ın Yeni Afganistan Politikası

Zabihullah Dashti*

ÖZET

ABD ve NATO güçlerinin 20 yıl sonra Afganistan'dan çekilme sürecinin tamamlanmasından kısa süre sonra Taliban'ın yeniden Afganistan'da iktidara gelmesi, bölgede nüfuz dengelerinin değişmesine yol açmıştır. Bu dengelerin değişmesi ile Afganistan bir kez daha sahip olduğu konumu dolayısıyla bölge güçlerinin nüfuz mücadelesine sahne olmuştur. ABD'nin ülkeden çekilme sürecinin başlaması ile komşu ve bölge güçleri Taliban ile ilişkilerini geliştirmek için adeta birbiriyle yarışmıştır. ABD'nin bölgeden çekilmesini memnuniyetle karşılayan İran, Taliban ile iyi ilişkiler geliştirmeyi, Afganistan'da oluşan boşluğu doldurmayı ve ortaya çıkacak oluşumda söz sahibi olmayı hedefleyen ülkelerden biridir. Tahran yönetimi bu maksatla, ABD'nin bölgeden çekilme kararını açıklamasından hemen sonra Taliban ile diplomasi trafiğini başlatmıştır. İran, Temmuz ayında Taliban ve Afgan hükümetinin temsilcileriyle barış görüşmelerine ev sahipliği yapmıştır. Ağustos ayında İran'ın yeni cumhurbaşkanı Ebrahim Reisi, ABD birliklerinin geri çekilmesini “yaşamı, güvenliği ve kalıcı barışı yeniden sağlamak için bir fırsat” olarak nitelendirmiştir. Bununla beraber Tahran yönetimi Taliban'ın Kabil'i ele geçirmesinden sonra siyasi temsilciliğini kapatmayan beş ülkeden biri ve Taliban ile ticari anlaşma imzalayan tek ülkedir.

İran'ın Taliban ile yakınlaşma çabalarının en temel nedeni yaşanabilecek güvenlik sorunu ve kitlesel göç hareketidir. Tahran yönetimi bu yaklaşımı ile, İran'a doğru göçmen akışını durdurmayı, uyuşturucu kaçakçılığını engellemeyi, IŞİD'in Horasan Kolunun oluşturduğu tehdidi azaltmayı, su kaynaklarına erişimini sağlamayı, Orta Asya ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini geliştirmeyi, ve Afganistan'ın Şii topluluğunu güvence altına almayı amaçlamıştır. Tahran'ın en önemli kaygısı, yabancı güçlerin arka bahçesinden çekilmesi ile Afganistan'da güvenlik sorunlarının tırmanması ve terörün merkezi sığınağına dönüşmesi ihtimalidir. Bu sebeplerden dolayı Tahran, Taliban'ın Afganistan'da istikrarı sağlayabileceklerini ve İran'a yönelik tehdit oluşturabilecek radikal grupların faaliyetlerini önleyebileceğini düşünmektedir. Bununla birlikte Afganistan'da istikrarın sağlanması ile İran'a doğru yaşanabilecek kitlesel göç hareketinin de önüne geçebileceğine inanmaktadır. Çalışmada, Afganistan-İran ilişkilerinin kısa tarihi, Tahran hükümetinin Taliban yönetimine yönelik yaklaşımı ve İran'ın derin ideolojik farklılıklara rağmen Taliban yönetimi ile işbirliğine iten faktörler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, İran, ABD, NATO, Taliban, göç

* Doktora Öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, zabihullah.dashti@gmail.com

Barış Koruma Operasyonlarında Kolluğun Rolü: Afganistan Örneği

Cengiz Özel*

ÖZET

Barış koruma, Birleşmiş Milletler ve diğer bölgesel örgütler tarafından yürütülen barış operasyonları çerçevesinde ele alınan bir harekât türüdür. Barış operasyonlarının farklı şekillerde sınıflandırılması mümkün olmakla birlikte temel olarak; çatışmaların önlenmesi, barış yapma, barışı koruma, barışa zorlama ve barışın inşası olmak üzere beş başlık altında incelenebilir. Barışı koruma operasyonları geleneksel olarak tarafların uzlaştığı bir barış antlaşması ile başlamakta ve bu antlaşmanın yürürlüğünün kolaylaştırılması ve desteklenmesine yönelmektedir. Bununla birlikte barış koruma faaliyetleri, günümüzde kendini daha geniş bir yorumlama ile pratikleştirmektedir. Ateşkes ortamının kırılganlığı ve çok değişkenli yapısı bu tür faaliyetlerde askeri unsurların yanında kolluk kuvvetlerinin de son dönemde kullanımını yaygınlaştırmıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında Afganistan'da görevlendirilmek üzere Birleşmiş Milletler bünyesinde teşkil edilen Uluslararası Güvenlik ve Yardım Kuvveti (UGYK) de bu tür barış operasyonlarının modellenmesinde en güzel örneklerdendir.

Türkiye'de yapılan çalışmalarda UGYK'nin Afganistan'da yürüttüğü barış operasyonuna Türk Silahlı Kuvvetlerinin rolü sıklıkla ele alınmasına rağmen Türk kolluk teşkilatlarının rolüne yeterince yer verilmediği görülmektedir. Çalışmada literatür taraması, gözlem ve görüşme yöntemi kullanılacaktır. Çalışma ile Türk kolluk teşkilatlarının Afganistan'daki faaliyetleri, UGYK bünyesindeki rolü çerçevesinde ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Barış Koruma Operasyonları, Afganistan, UGYK, jandarma, polis

*Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Güvenlik Bilimleri Bölümü, ozelcen@gmail.com

2. GÜN

4. OTURUM

23 Ocak 2022

Saat: 12:30-14:45

Oturum Başkanı

Doç. Dr. Oktay Bingöl

**İstanbul Arel Üniversitesi Uluslararası İlişkiler
Bölümü**

Küresel Mücadelenin Taliban Yönetimindeki Afganistan'a Yansımaları

İdris Bal*

ÖZET

Bu bildirinin amacı, küresel güçlerin Taliban yönetimindeki Afganistan'a yönelik politikalarının çerçevesini çizmek, örtüşen ve çatışan yönlerinin ve aralarındaki rekabetin Taliban yönetimine yansımalarını analiz etmektir. Bu amaca ulaşabilmek için ilk olarak, ABD, Çin, Rusya ve AB'nin Taliban yönetimindeki Afganistan'a yönelik politikaları özetlenecek ve tartışılacaktır. İkinci olarak, küresel güçlerin Afganistan politikalarının Taliban yönetimince nasıl algılandığı ve Taliban yönetiminin bu politikalara tepkileri tartışılacaktır. Son olarak ise, Taliban yönetiminin ve küresel güçlerin takip edebileceği dış siyasete dair öngörülerde bulunulacaktır. Orta Asya bölgesi ve Afganistan stratejik konumu itibarıyla dün de, bugün de küresel güçler için önem arz etmiş ve mücadele alanı olmuştur. 1979'da Sovyet işgaline, daha sonra 2001'de ABD işgaline maruz kalmış, her iki ülke de başarısız olarak geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Uzun savaşlar neticesinde altyapısı; yolları, köprüleri, enerji hatları, iletişim hatları, hastaneleri, okulları... zarar gören Afganistan'da Ağustos 2021 de Amerika'nın çekilmesi ile Taliban tekrar kontrolü ele geçirmiştir. Taliban yönetiminin Afganistan'da başarılı olup olamayacağını bir yönü itibarıyla benimseyeceği üslup, takip edebileceği politikalar, radikalizm çizgisini mi, yoksa ılımlı bir İslam çizgisini mi takip edeceği gibi faktörler etkileyeceği gibi, diğer taraftan küresel güçlerin Taliban rejimine yönelik politikaları da büyük ölçüde etkileyecektir. Amerika'nın Afganistan'dan çekilmesiyle oluşan güç boşluğunu Çin ve Rusya doldurmaya çalışmakta, küresel güçler bir taratan kendi politikalarını takip ederken, diğer taraftan da rakip olarak gördüğü aktörlerin Afganistan'ı nüfuzu altına almasını önlemeye çalışmaktadırlar. Küresel bazda olduğu gibi Afganistan'da da ABD ve Çin rekabeti önem arz etmektedir. Gelecekte gerek coğrafi nedenlerle, gerek Çin Pakistan ilişkilerinin etkisiyle, gerekse de Çin'in dünyadaki ve bölgedeki etkinliğinin artması ve Çin ekonomisinin gücünden dolayı, Çin'in Afganistan ve Taliban yönetimi üzerindeki etkinliği ve nüfuzunun artacağı söylenebilir. Tüm küresel aktörler Taliban rejiminin terör örgütleri ve illegal yapılanmalarla arasına mesafe koymasına gerektiğini, radikalizm yerine Taliban'ın makul bir İslam çizgisini kabul etmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Özellikle AB, Afganistan kaynaklı göç ihtimalinden büyük rahatsızlık duymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Taliban, Afganistan, küresel mücadele, Çin, ABD

* Prof. Dr., kucaklayicivizyon@gmail.com

Çok Kutuplu Uluslararası Sistemde Büyük Güç Rekabeti ve Afganistan

Emre Ozan*

ÖZET

Bu bildiride yanıt aranan başlıca soru, uluslararası sistemdeki güç dağılımında yaşanan değişim/kayma bağlamında ABD'nin Afganistan'dan çekilmesinin ne anlama geldiğidir. Bu çerçevede, bildirinin temel argümanı uluslararası sistemde çok kutupluluğa doğru bir yönelim olduğu ve büyük güç rekabetinin arttığı, bu nedenle ABD'nin küresel terörle savaş söyleminden/politikalarından uzaklaşarak Çin ve Rusya gibi büyük güçlerle rekabete odaklanan bir dış politikaya yöneldiğidir. Bu nedenle ABD'nin Afganistan'dan çekilmesini bir yenilgi ya da başarısızlık olarak değerlendirmek yerine dış politika önceliklerindeki bir değişim olarak yorumlamanın daha doğru olduğu savunulmaktadır. Buna paralel olarak ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi Rusya ve Çin'in bu bölgedeki etkinliğini artırdığı ve bu ülkeler için bir kazanım olduğu argümanı da tartışmalı bir argümandır. Büyük güç rekabetinin uluslararası sistemin temel unsurlarından biri haline geldiği koşullarda bölgesel güvenlik sorunlarının, yerel çatışmaların, barış operasyonlarının, rejim inşası süreçlerinin taşıdığı anlam da değişmektedir. Dolayısıyla ABD'nin Afganistan'a atfettiği önem de değişmekte, askeri yöntemlere dayanan tek taraflı rejim inşası politikası terk edilmektedir. Bu durum Taliban gibi yapıların uluslararası dengelerden yararlanarak varlıklarını sürdürmeleri için uygun bir zemin yaratmaktadır. Taliban'ın iktidara gelmesiyle birlikte Afganistan'da başlayan yeni dönemin uluslararası sistemdeki temel eğilimler bakımından değerlendirilmesi önem kazanmıştır. Bu bildirinin amaçlarından biri de uluslararası sistemdeki gelişmeleri dikkate alarak Afganistan'ın geleceğine dair öngörülerde bulunmaktır. Bildiride alt başlıkları ise şu şekildedir: 1) ABD merkezli uluslararası liberal düzen ve 11 Eylül sonrası süreç, 2) Uluslararası sistemde artan çok kutupluluk, 3) ABD'nin Afganistan'dan çekilme süreci, 4) Büyük güçlerin Afganistan'daki temel çıkarları, 5) Büyük güç rekabeti bağlamında Afganistan'ın önemi.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası sistem, çok kutupluluk, büyük güç rekabeti, ABD Dış Politikası, bölgesel çatışmalar

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi / Uluslararası İlişkiler, emre.ozan@klu.edu.tr

ABD Afganistan'dan Neden Geç Çekildi? Başarısızlık mı yoksa Çevrelemenin Gerekliliği mi?

Baybars Ögün*

ÖZET

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Afganistan'dan çekilmesiyle, tarihinin en uzun süreli ve aralıksız yurt dışı askeri operasyonu (2001-2021) sona ermiştir. Başkan Joe Biden, ABD'nin teröre karşı savaş misyonunun bittiğini duyurmuştur. Bu askeri çekilmenin ardından uluslararası kamuoyundaki genel kanı, ABD'nin Afganistan'da yaşadığı başarısızlığın tek kutuplu uluslararası sistemin sona erdiğinin en somut kanıtı olduğu yönündedir. Son yıllarda temel tartışmalardan biri haline gelen ABD-Çin rekabetinde Çin'in yükselişe geçtiği, buna karşılık ABD'nin hem ekonomik hem de askeri olarak gerilediği ileri sürülmektedir. Bu çalışma, küresel güç rekabetinin tekil olaylar yerine sistem düzeyinde analizler ile açıklanabileceğini ileri sürmektedir. Buna göre uluslararası politik sistemin tek kutupluluktan iki kutupluluğa dönüşmesi Afganistan'daki durum ve benzeri olaylar ile açıklanabilir mi? ABD, küresel düzeydeki gücünü kaybetmekte midir? Bu minvaldeki sorulara cevap verebilmek için ABD'nin Afganistan'a askeri olarak yerleşmesinin sebeplerini hatırlamak gerekmektedir. Soğuk Savaş sonrası uluslararası politik sistemin yapısı, sistemin tek kutbunu küresel angajmanlarla hegemonik pozisyonunu sağlamlaştırmaya yöneltmiştir. ABD, 1990'lı yıllardan itibaren dünyanın çok farklı coğrafyalarında iç savaşlar, etnik çatışmalar ve terörle mücadeleyi sebep göstererek inisiyatif almıştır. Hem Irak hem de Afganistan müdahaleleri ABD'nin prestijini, enerji kaynaklarını kontrolünü ve yerleştiği bölgelerdeki askeri-politik çevreleme stratejisini gerçekleştirmesini sağlayan örneklerdir. ABD'nin 'küresel uzanma' yaklaşımı, esasında aynı sistemik konumdaki herhangi bir büyük güçten beklenen davranışı yansıtmaktadır. Bunun yanında ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi sürpriz bir gelişme olmayıp, Amerikan kamuoyunda çekilme takvimi hakkındaki tartışmaların on yıldan uzun geçmişi bulunmaktadır. Bir başka deyişle ABD'nin Afganistan'dan 'neden çekildiği' değil ama 'neden bu kadar geç çekildiği' tartışılmaktadır. Asıl önemli gelişme, Joe Biden'ın Afganistan'dan çekildikten birkaç gün sonra AUKUS (Australia-UK-US) Paktı'nı ilan etmesi olmuştur. Böylece ABD'nin çevreleme stratejisinde taktiksel bir değişim yaşandığı ortaya çıkmaktadır. Sonuçta Afganistan'dan çekilmek, Vietnam benzeri bir başarısızlık olarak algılanmaktadır. Ancak küresel ittifaklar kurma ve stratejik çevreleme uygulama tecrübesi ve istekliliğiyle ABD; Çin'in henüz benzer küresel inisiyatifler almaktaki deneyimsizliği ve çekingenliği karşısında sistemik konumunu muhafaza etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevreleme, tek kutupluluk, Afganistan, ABD, küresel uzanma

* Dr. Ar. Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İİBF Uluslararası İlişkiler, baybars.ogun@ahievran.edu.tr

Rusya'nın Küresel Güç Olma Mücadelesinde Taliban Yönetimindeki Yeni Afganistan'ın Önemi ve Yeni Konjonktürde Rus-Afgan İlişkilerinin Değerlendirilmesi

Rabia Üzümcü*

Yasin Yıldırım**

ÖZET

Makedonya Krallığı'ndan Britanya İmparatorluğu'na dek, tarih boyunca birçok devlet için bir cazibe merkezi olan Afganistan'da Ağustos 2021 itibariyle yeni bir dönem başlamıştır. ABD, yaklaşık 20 yıl süren oldukça masraflı ve hayli verimsiz bir savaşın sonunda Afganistan'dan çekilmiş, ülkenin idaresini 2001 yılında devirdiği Taliban'a tekrar bırakmak durumunda kalmıştır.

1996-2001 arasında ülkeyi "İslam Emirliği" adı altında, oldukça sert, katı ve uluslararası toplumca yadırganacak yöntemlerle idare eden Taliban, bugün bir kez daha uluslararası politik, ekonomik ve hukuki ilişkilerin odak noktasına girmeyi başarmış olup ülkenin yönetimini bilfiil eline almıştır.

Washington Hükûmetinin Afganistan'dan aceleci çıkışı ve diplomatik, hukuki, idari açıdan tecrübesiz olan Taliban'ın bir anda ülkeye hâkim olması ekonomik, sosyal ve insani açıdan birçok sorunu ve tehlikeyi beraberinde getirmiştir. Ancak bu durum "küresel güç/ortak" olma amacıyla hareket eden, bu uğurda son yıllarda başta Ortadoğu ve Sahraaltı Afrika olmak üzere, dünyanın farklı bölgelerinde cesur ve proaktif adımlar atan Rusya için de bölgeye daha etkin bir şekilde nüfuz etmesi adına eşsiz bir fırsat doğurmuştur. Zira Rusya için Afganistan, Moskova Hükûmetinin küresel politikalarının yanı sıra, bölgeye dair lokal menfaatleri de dikkate alındığında, "küresel güç/ortak" imajı için çok elverişli bir zemin teşkil etmektedir.

Moskova Hükûmeti, bu minvalde daha şimdiden birçok adım atmış, yeni Taliban yönetimiyle bir dizi görüşmeler gerçekleştirmiş, üst düzey Taliban üyeleriyle doğrudan diplomatik angajman içerisine girmiş, geniş spektrumlu işbirliği vaatlerinde bulunmuş, hatta 2003 yılında terör örgütü listesine aldığı Taliban'ı terör örgütleri listesinden çıkarmayı dahi gündemine almıştır. Rusya'nın nüfuz ettiği bölgelerde Batılı güçlerin aksine, didaktik değil daha esnek bir tutum takınması ve Taliban gibi lokal aktörleri de oldukları gibi kabul edip buna uygun şekilde adımlar atması da, Moskova'nın elini güçlendirmektedir.

Öte yandan, Rusya'nın tüm bu amaçlarına, yaklaşımlarına ve attığı adımlara rağmen Taliban'ın benimsediği ekstremist politikaların Orta Asya'da yaygınlaşmasını istememesi nedeniyle Taliban'a karşı temkinli tutumunu bırakmayacak olması da bu yeni konjonktürde Rus-Afgan ilişkilerini çok daha özellikli bir konuma getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Taliban, Rus-Afgan İlişkileri, iş birliği süreçleri, Orta Asya, küresel ortak

* Öğretim Görevlisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Hukuk Bölümü, rabiaaazumcu@gmail.com

** Öğretim Görevlisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Adalet Programı, yasinyildirim92@yahoo.com.tr

Şangay İşbirliği Örgütü'nün Terörizmle Mücadelesinde Afganistan

Aybike Yalçın İspir*

ÖZET

Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), 2001 yılından bu yana faaliyet gösteren ve özellikle terörizmle mücadele alanında yasal doktrin, kurumsal yapılanma ve askeri operasyonlar bağlamında gelişme göstermiş ve tecrübe kazanmış bir bölgesel güvenlik örgütüdür. Afganistan'ın ŞİÖ üyelerine olan komşuluğu münasebetiyle buradaki gelişmelerin, ŞİÖ'nün bölgedeki terörizmle mücadelesi üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır. Bu kapsamda, resmi bir yapı olarak 2005 yılında ŞİÖ-Afganistan İrtibat Grubu kurulmuş ve Afganistan gözlemci üye olarak ŞİÖ'ye kabul edilmiştir. Bu şekilde, Afganistan'daki durum ŞİÖ tarafından yakinen takip edilmekte olup, ABD ve NATO'nun Afganistan'dan çekilmesini takiben Taliban'ın yönetimi ele geçirmesi neticesinde bölge ülkelerinin duruma dair görüş ve eylemlerini koordine edebilecek bir uluslararası örgüt olarak ŞİÖ ön plana çıkmıştır.

Afganistan'daki mevcut belirsizlikler, terörizmle mücadele başta olmak üzere dini aşırılık, ayrılıkçılık, organize suçlar ve uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele gibi konularda ŞİÖ'yü tehdit etmektedir. Bu nedenle, önemli üye ülkelere sahip olması, Bölgesel Terörist Karşıtı Yapı (RATS) gibi bir organının bulunması ve bölgede yirmi yıldır askeri tatbikat düzenliyor olması münasebetiyle, ŞİÖ'nün barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik politikalar belirlenmesi için önemli bir platform görevi üstlenme potansiyeli mevcuttur. Böylece ŞİÖ, yasal alt yapı ve kurumsal yapılanma olarak hazırlıksız yakalandığı 11 Eylül saldırılarının aksine, Afganistan'daki mevcut duruma dahli neticesinde bölgesel ve küresel etkinliğini artırabilir. Diğer yandan, NATO'nun sahip olduğu 5. madde gibi bağlayıcı yasal bir zemin veya NATO Mukabele Kuvveti (NRF) gibi somut bir askeri yapıdan yoksun olması nedeniyle ŞİÖ üyelerinin örgüt kapsamında gerçekleştirebilecekleri eylemlerin kısıtlı olacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel güvenlik, bölgesel terörist karşıtı yapı, Şangay İşbirliği Örgütü, terörizmle mücadele

*Doktor, bağımsız araştırmacı, yalcinaybike@gmail.com

Josep Borrell'in Açıklamaları Bağlamında AB'nin Düzensiz Afgan Göçmenlere Yönelik Yaklaşımlarının Analizi

Barış Özdal*
Aslıhan Yalaz**

ÖZET

ABD'nin Mayıs 2021'den itibaren çekilmeye başlamasıyla Afganistan'da oluşan güç boşluğunu, bir terör örgütü olarak tanımlanan "Taliban" doldurmuştur. Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de Kabil'i kontrol altına almasına kadar olan süreçte ise düzensiz kitlesel göçler en yüksek seviyeye ulaşmış ve UNHCR 515 bin kişinin Afganistan'ı terk etmesinin beklendiğini duyurmuştur. Söz konusu düzensiz Afgan göçmenlerin değişken göç rotaları ise transit devletler ile AB kurumları ve üye devletler tarafından yakından takip edilmiştir. Çünkü daha Taliban Kabil'e girmeden önce Şubat 2021'de açıklanan resmi verilere göre Afganlar, Avrupa'da en fazla iltica talebinde bulunan ikinci millettir.

AB resmi temsilcileri tarafından yapılan açıklamalar genel olarak değerlendirildiğindeyse 2015 Göç Krizi'nin etkilerini atlatamamış olan Birlik için tüm düzensiz göçlerin, "yüksek politika" kapsamında bir güvenlik sorunu olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu bağlamda AB, Afganistan kaynaklı düzensiz göçlerin büyük bir krize dönüşmesinden de endişe etmekte.

Genel ve soyut olarak aktardığımız bilgiler doğrultusunda çalışmada AB'nin düzensiz Afgan göçmenlere yönelik yaklaşımları analiz edilecektir. Bu amaçla konu hakkında Birlik adına en fazla resmi açıklama yapan kişi olan AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell'in bildirimleri söylem analizi yöntemiyle irdelenecek ve Birliğin düzensiz Afgan göçüne Batılı değerlere bağlı kalarak mı yoksa reelpolitik ekseninde güvenlik temelli mi yaklaştığı sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Afganistan, düzensiz göç, güvenlik, Josep Borrell

* Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi / Diplomasi Araştırmaları Derneği, İİBF, barisozdal@gmail.com
** Yüksek Lisans Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi / Diplomasi Araştırmaları Derneği, Uluslararası İlişkiler, aslihanyalazzz@gmail.com

Afganistan'da Düzensiz Göçü Önleme Çabaları: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Yardımlı Gönüllü Geri Dönüş Programı

Batuhan Erdi Şahin*

ÖZET

Afganistan günümüzde Suriye'den sonra en çok göç veren ikinci ülke konumundadır. Bu durumun birçok nedeni bulunmakla birlikte, yıllardır süregelen iç savaşlar ve işgaller birincil sebepler arasında yer almaktadır. Yakın geçmişten günümüze Afganistan üç büyük göç dalgası ile karşı karşıya kalmış; ilk büyük göç dalgası 1979 Sovyet işgali sonrası, ikinci büyük göç dalgası Taliban'ın 1992'deki zaferi sonrası, üçüncü büyük göç dalgası ise 2001 yılında ABD koalisyon güçleri ile Taliban rejimi arasındaki savaş sonrası yaşanmıştır. Yaşanan bu göç dalgalarından ise en çok etkilenen ülkeler İran ve Pakistan olmuştur. 2020 yılı itibarıyla dünya genelinde 6 milyon 500 bin Afgan göçmenin yaşadığı ve bu sayının yaklaşık %80'inin komşu ülkeler İran ve Pakistan'da hayatlarına devam ettiği raporlarda belirtilmektedir. Afganistan'ın karşılaştığı dış göç krizine Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği belirli müdahalelerde bulunmaktadır. Bu müdahalelerden biri de "Yardımlı Gönüllü Geri Dönüş Programıdır." BMMYK bu programı 2002 yılında İran ve Pakistan özelinde başlatmıştır. BMMYK programda; komşu ülkeler olan İran ve Pakistan'da zorunlu sebeplerden dolayı yaşayan ve gönüllü olarak menşe ülkelerine geri dönmek isteyen fakat bunu yapacak imkânı olmayan Afgan göçmenlerin ülkelerine düzenli, insan hakkı ve onuruna uygun bir şekilde geri dönüşünü, döndükten sonra ise yeniden uyum sağlama süreçlerine yardım etmeyi hedeflemiştir. Programdan 2002 yılı sonunda, İrândan 250 binden fazla, Pakistan'dan ise 1,5 milyondan fazla Afgan yararlanmıştır. Bu çalışmada; Afganistan'ın dış göç krizine, Afganistan, İran ve Pakistan üçleminde yaşanan düzensiz göç süreçlerine, BM'nin genel olarak Afgan göçmenlere karşı uygulamış olduğu göç programı ve politikalarına, özel olarak ise yardımlı gönüllü geri dönüş programının İran ve Pakistan'daki yansımalarına değinilmiştir. Ek olarak çalışmada yardımlı gönüllü geri dönüş programının süreç akışına, uygulanış biçimine ve verimliliğine odaklanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Pakistan, İran, düzensiz göç, Birleşmiş Milletler

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Lisaansüstü Eğitim Enstitüsü/Bölge Çalışmaları ABD, batuhanerdisahin@gmail.com

2. GÜN

5. OTURUM

23 Ocak 2022

Saat: 15:00-16:45

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Banu Eligür

**Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası
İlişkiler Bölümü**

Türkiye'nin Afganistan Siyasetinin Güvenliğine Etkisi ve Taliban Yönetimi Dönemine İlişkin Öngörüler

Cengiz Özel*

ÖZET

Sovyetler Birliğinin Afganistan'a müdahalesi Sovyet yayılmacılığının önünü açmamış Müslüman cihatçı Afgan savaşçıların sert direnişi ile karşılaşmasına neden olmuştur. Yaklaşık on yıllık direniş dönemi her iki taraf açısından bir yıkımı beraberinde getirmekle birlikte Sovyetlerin bölgeden çekilmesi Afganistan'da barışı beraberinde getirmemiş, ülkenin iktidar çekişmesi kaynaklı iç çatışma dönemine girmesine neden olmuştur. Taliban yönetiminin iktidarı ele geçirmesi sonrasında ise savaş yorgunu Afgan halkı bu sefer de rejim şiddeti ile yüz yüze gelmiştir. Sovyetlerin dağılması ile birlikte tek süper güç haline gelen ABD'nin devasa ekonomik gücünün simgesi olan Dünya Ticaret Merkezine, siyasal anlamda gücünün simgesi Beyaz Saray'a ve askeri anlamda gücünün simgesi olan Savunma Bakanlığı ve Genel Kurmay Başkanlığı binası Pentagon'a 11 Eylül 2001'de yapılan saldırılarla gerçekleştirilen meydan okuma, Afganistan'ı yeni bir savaş alanının merkezi haline getirmiştir. Saldırlardan kısa süre sonra ABD liderliğinde koalisyon tarafından Sonsuz Özgürlük Harekâtı kapsamında Afganistan'a başlayan müdahale, Birleşmiş Milletler bünyesinde gerçekleştirilen Uluslararası Güvenlik ve Yardım Kuvveti ile yeni bir boyut kazanarak Afgan ulus inşası sürecinde derinlik kazanmıştır.

Çalışmada 11 Eylül sonrasında Afganistan'da faaliyet yürüten diğer ülkelerinden farklı olarak kendine özgü bir politika izleyen Türkiye'nin izlediği bu politika ile bu politikanın Türkiye'nin güvenliğine etkisinin anlaşılması amaçlanmaktadır. Literatür taraması ve gözlem metodolojisi kullanılan çalışmanın 15 Ağustos 2021 tarihinde neredeyse hiçbir direnişle karşılaşmadan Kabil'e girerek yönetimi devralan Taliban Yönetiminin Türkiye ile olası politik tutumuna ışık tutacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Afganistan, güvenlik, Taliban

*Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Güvenlik Bilimleri Bölümü, ozelcen@gmail.com

Taliban Yönetimi ve Türkiye'nin Yaklaşımı

Zabihullah Dashti*

ÖZET

Afganistan-Türkiye arasındaki dostane ilişkiler Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. İki ülke arasında ilk temaslar Osmanlı Devleti döneminde kurulmuş fakat resmi diplomatik ilişkiler Amanullah Han ve Atatürk döneminde gerçekleşmiştir. Afganistan coğrafi konumu itibariyle günümüzde Türk Devletinin kültürel bağları olan Türkistan ve Güney Asya coğrafyasının tam ortasında yer almaktadır. Aynı zamanda Afganistan, günümüzde nüfusunun yaklaşık yüzde 30'u Türk topluluklardan oluşan bir ülkedir. Bu sebepten dolayı Afganistan, Türk dış politikasında her zaman önemli bir yer tutmuştur. İki ülke arasındaki ilişkiler derin tarihi ve kültürel bağları nedeniyle kısa aralıklar dışında her zaman olumlu yönde seyir etmiştir. Atatürk döneminde, Türkiye'den çok sayıda eğitim, sağlık ve askeri uzmanlar Afganistan'a giderek, büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. Türkiye, Atatürk döneminde olduğu gibi 2001 sonrası dönemde Afganistan'da barış ve istikrarın sağlanmasını yanı sıra ülke kalkınmasında yapıcı bir rol üstlenmiştir. Fakat 15 Ağustos'ta eski cumhurbaşkanı Eşref Gani'nin Afganistan'dan kaçmasının ardından Taliban'ın yeniden iktidara gelmesi ile iki ülke ilişkilerinde bir kopukluk yaşanmıştır. Taliban iktidara gelmeden önce Türkiye ile ilişkilerini geliştirmek istediklerini ve Ankara'nın Kabil havalimanının işletilmesinin yanı sıra kalkınma çalışmalarına destek vermesini defalarca dile getirmişlerdir. Ancak Ankara hükümeti, Taliban'ın tüm bu taleplerine karşı, öncelikle Afganistan'da kapsayıcı ve birleştirici bir yönetimin kurulmasına, insan haklarına saygı gösterilmesine, kız çocukların eğitimine izin verilmesine vurgu yaparak yaklaşımını net olarak açıklamıştır. Fakat Türkiye'nin kendi nüfuz bölgesi olarak bilinen Türk cumhuriyetlerine açılan kapı niteliğinde olan Afganistan'da kalabalık Türk topluluğunun da yaşaması, cereyan eden bölgesel rekabete aktif olarak rol üstlenmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada, Afganistan-Türkiye ilişkilerinin kısa geçmişi, Türkiye'nin Taliban yönetimine yönelik yaklaşımı ve yeni süreçteki rolü ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Türkiye, Taliban, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü

* Doktora Öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, zabihullah.dashti@gmail.com

Afganistan'ın İhyası İçin Mevlana Paktı ve Türkiye

Hüseyin Şeyhanlıoğlu*

ÖZET

İngiltere ve Rusya arasında en az bir asır süren, “Büyük Oyun”un ağır bedellerle de olsa, muzaffer tarafı olarak, 20. yy’ın ilk bağımsız Müslüman ülkesi olan ve Asya Kıtası’nın kalbi olarak görülen Afganistan, Türkiye’yi ilk tanıyan ülkedir.

1920-1970 yılları arasında süren kalkınma çabaları için, ABD ve Avrupa’dan destek görmediği için mecburen Ruslara yakınlaşan Afganistan, bu kez Rusların Hint Okyanusuna çıkış için en zayıf halka olarak görülmüş ve 1979 yılında işgal edilmiştir.

Rusların da İngilizler gibi on yıl süren Rus işgalinden sonra Afganistan’ın sosyal, ekonomik ve siyasi olarak en az 34 vilayeti sayısınca parçalandığı görülmüştür. Ayrıca Afganistan’ın merkezi yapısı dağıldığı için mücahit komutanlar arası içi savaş çıkmış ve en temel insani ihtiyaç bile bulunamaz hale gelmiştir.

Sokaklar güven, tam İslamiyet, düzen ve otorite sloganlarıyla Kandahar’da başlayan Taliban hareketi kısa sürede Pakistan ve ABD’nin dikkatini çekmiş ve 1994 yılından itibaren Afganistan’a hâkim olmaya başlamıştır. Bu süreçte küresel petrol şirketlerinin de Orta Asya enerji kaynaklarının dünya piyasalarına çıkması için en kısa yol olarak Afganistan’ı göstermeleri üzerine, ülkenin stratejik konumu daha da önemli hale gelmiştir. Ancak Taliban’ın ABD ve Pakistan’ın desteklediği UNOCAL firmasına destek vermemesi ve 11 Eylül 2001 olayları üzerine, ülke 7 Ekim 2001 tarihinde ABD tarafından işgal edilmiştir.

Bu işgalin, 2 trilyon dolar ve yüzbinlerce ölüyle 31 Ağustos 2021 tarihinde bitmesi üzerine, Afganistan yeniden dünya gündemine oturmuştur.

İngiltere veya Rusya’nın işgal yoluna girmeyeceği garanti olmayan ve şu anda Çin tarafından desteklenen ve Mevlana’nın doğduğu ülke olan Afganistan’ın ihyası için sadece Müslüman ülkeler tarafından tarım, ziraat, alt yapı ve eğitim gibi sivil alanlara destek olmamız gerekmektedir.

Bunun için öncelikle Pakistan, İran, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan ve Türkiye arasında, Mevlana’nın adına bir pakt inşasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada askeri veya siyasi bir amacı olmayan Mevlana Paktı anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Türkiye, Mevlana, sivil hayat

* Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, hseyhanlioglu@gmail.com

Afganistan'da 2001 Yılı Sonrası Taliban ile Yürütülen Barış Sürecinin Başarısız Olmasının Nedenlerinin İncelenmesi

Zabihullah Kokcha*

ÖZET

Bu çalışma Afganistan'da 200 yılı sonra Kabil yönetiminin Taliban ile yürüttüğü barış sürecinin başarısız olmasının nedenlerini araştırır. Çalışma, bu barış sürecinin başarısız olma nedeninin Pakistan'ın bozgunculuk (spoil) yapması ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan'da Taliban'a karşı yanlış politikalar yürütmesi olduğunu iddia etmektedir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi ve bozgunculuk (spoiler) teorisini kullanarak argümanlarını sunmaktadır.

Bu tezde birincil kaynak olarak; barış sürecini yürüten, sürece dâhil olan ve yakından takip eden 13 kişi ile yapılan orijinal mülakatlar kullanılmıştır. Bunların arasında; Yüksek Barış Konseyi başkan yardımcısı, Afganistan Ayan Meclisi başkan yardımcısı, eski Taliban üyeleri (Taliban'ın eski Birleşmiş Milletler Temsilcisi, eski Pakistan Büyükelçisi, ve eski Kabil Rektörü), siyasi parti başkanları, senatörler, akademisyenler, televizyon yorumcuları ve barış sürecini yürüten devlet görevlileri yer almaktadır.

Bu araştırma için mülakat yapılan on üç kişiden on ikisi barış sürecinin asıl barışsız olmasının nedeninin Pakistan'ın spoil etmesi olduğuna ve beşi de Amerika'nın spoil etmesi olduğuna inanmaktadırlar. Bu şahıslar, Pakistan'ın Afganistan'daki barış sürecini spoil etmesindeki ana nedenler olarak; Afganistan ve Pakistan arasındaki sınır sıkıntısı, su sıkıntısı, Pakistan'ın Afganistan'daki ve bölgedeki ekonomik çıkarları ve Pakistan'ın Afganistan ve bölgeye karşı olan güvensizlik hissi olduğuna inanıyorlardı. Mülakat yapılan on üç kişiden beşine göre, Amerika'nın bu barış sürecini spoil etmesinin ana nedenlerini ise ideolojik faktörler ve Afganistan'daki ve bölgedeki çıkarlar oluşturmaktadır. Fakat bu mülakat yapılan on üç kişiden sekizi iddia edilen tersine Afganistan'ın Amerika'nın stratejik güvenlik ortağı olduğuna, Afganistan'ın barış sürecini spoil etmediğine fakat Amerika'nın yanlış siyasetlerinin bu süreci başarısız kıldığına inanıyorlardı. Bu sekiz şahsa göre, Amerikan'ın yanlış siyasetlerinin örnekleri olarak; 2001 yılındaki Bonn Konferansı'na Taliban'ı davet etmemesi, eski Taliban mensuplarını ülkenin yeni sistemine asimle edememesi ve Pakistan'a karşı belli bir duruşu olmaması olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzlaşma, bozguncu, Taliban, Afganistan

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümü, zabihullahkokce@gmail.com

Katar'ın Aracılık Diplomasinin Taliban Rejiminin Dünyaya Açılmasındaki Rolü

İbrahim Karataş*

ÖZET

Taliban'ın 20 yıl sonra yeniden Afganistan'ı kontrol etmesi sadece Afgan siyasal, ekonomik ve sosyal hayatını değil, bölgesel ve küresel aktörlerin mezkûr ülkeyle olan ilişkilerini de etkilemiştir. ABD, Rusya, Çin ve Avrupa Birliği gibi küresel aktörler Afganistan'la ilgili dış politikalarını yeniden gözden geçirmek durumunda kalırken, Pakistan, Hindistan ve İran gibi orta büyüklükteki komşu devletler de Taliban rejiminden kaynaklanabilecek olası sorunlar nedeniyle rejim değişikliğine doğrudan ya da dolaylı olarak müdahil olmuşlardır. Taliban Afganistan'ıyla ilgili tartışmalarda gözler orta büyüklükte devletler ve süper güçlere çevrilmişken, küçük bir devlet söz konusu devletlerden daha aktif davranarak belki de en önemli aktör haline gelmiştir. Bu çalışmanın da odağı olan söz konusu ülke Katar'dır. Körfez bölgesindeki bu küçük Şeyhlik yıllardır sürdürdüğü ve fakat Arap Baharıyla birlikte sekteye uğrayan aracılık (mediation) diplomasisini yeniden hayata geçirmiş ve gerek Taliban-Afgan Hükümeti gerekse de Taliban-ABD arası görüşmelerine ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca görüşmelerin tıkandığı durumlarda devreye girerek sürecin devamını sağlamışlardır. Katar ayrıca Amerikan güçlerinin çekilmesinin ardından Taliban'ı dünyaya açan ülke olmuş ve tahliyelerde önemli rol üstlenmiştir. Taliban rejiminin uluslararası arenada meşruiyet kazanmasının da Katar'ın aracılığıyla gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu sunum, Katar'ın 'yeni' Afganistan'daki rolünü Taliban öncesi ve sonrası olarak analiz etmekte ve Katar gibi küçük bir ülkenin büyük güçleri aşarak ana aktör olmasını tartışmaktadır. Çalışmamız, ilk olarak, küçük devletlerin de diplomatik yetenekleriyle ülke içi ve bölgesel sorunlara çözüm üretebileceğini ve bu yolla ülke prestijlerini artıracaklarını öne sürmektedir. İkincisi, Katar'ın aracılık diplomasisinin Taliban rejimi için büyük bir fırsat olduğunu iddia etmekte ve Taliban'ın bu sayede uluslararası düzende kendine yer bulacağını vurgulamaktadır. Bildirinin hazırlanması için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Katar, Taliban, güvenlik, diplomasi

* Dr., Anar Araştırma, ibratas@gmail.com

Afgan Mülteciler Sorunu: Afganistan'daki İktidar Değişiminin Avrupa Birliği'ndeki Göçmen Tartışmalarına Yansımaları

Seven Erdoğan*

ÖZET

Avrupa Birliği'nin (AB) yakın komşuluk bölgelerinden biri olan Orta Doğu'da 2010 sonrasında yaşanan siyasi kriz ve çatışmalar, Birlik kurumlarını ve üye ülkeleri göçmen krizi olarak adlandırılan meydan okuma ile yüzleşmek durumunda bırakmıştır. Göçün yüksek düzeyde güvenleştirilmesi ile Avrupa'ya olan göçmen akışını kontrol altına almak üzere, AB kurumları ve üye ülkeler Birliğin dış sınırlarının daha az geçirgen hale getirmek ve üçüncü ülkelerle iş birliği yapmak gibi ortak tedbirler benimsemiştir. Göçmen krizinin etkilerinin en fazla hissedildiği ve Avrupa'ya göçmen akışının zirve yaptığı 2015 yılı itibariyle, Avrupa bütünleşmesinin etkinliği ve gerekliliği de ciddi şekilde sorgulanmış ve bu durum bütünleşme tarihine ve bütünleşmeye dair hafızalara eklenmiştir. Özetle, göç ve göçmenlerle ilgili konular AB açısından varlıksal bir tehdit halini almıştır. AB açısından göçün bu kadar büyük bir meydan okuma olarak tanımlandığı ve göçmen krizi tartışmalarının Birlik hafızasında henüz taze olduğu bir dönemde, Afganistan'da iktidarın Ağustos 2021'de Taliban tarafından ele geçirilmesi ve ardından ülkede yaşanan siyasi krizin neden olduğu ağır belirsizlik ortamında ülkelerini terk etme çabasına giren milyonların varlığı, AB sınırları içinde göçe dair tartışmaları yeniden alevlendirmiştir. Çalışmada Afganistan'da Taliban'ın iktidara gelmesinin ardından AB'de Afgan göçmenlere dair yaşanan güncel tartışmalar, AB kurumları ve üye ülke liderlerinden gelen açıklamalar, Birliğin toplantı tutanakları ve en çok da süreli yayınlar temelinde analiz edilecektir. Bu kapsamda Afgan mültecilerin Avrupa'ya ulaşması ihtimalinin neden olduğu göçmen baskısı karşısında, Birlik içinde ortaya çıkan tartışma ortamı ve benimsenen tedbirlerinden hareketle Birliğin göçmenlere dair tutumu açısından yeni bir dönemin habercisi olup olmadığı sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Afganistan, göç, Afgan göçmen, Taliban

* Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İİBE, Uluslararası İlişkiler Bölümü, seven.erdogan@erdogan.edu.tr

